

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Social

اجتماعی

سهند ایرانمهر
فرستنده: علی کاظمی- ایران
۲۳ اکتوبر ۲۰۱۷

چند دقیقه برای فهم ساده یک فیلسوف

چهارده اکتوبر سالگرد تولد هانا آرنت، فیلسوف سیاسی آلمانی تبار. خب میشه الان کلی لفاظی کرد و قلمبه سلمبه گفت اما میشه فلسفه رو خیلی ساده و لذتبخش هم فهمید بنابر این تصمیم گرفتم به اختصار بهتون بگم هانا آرنت برای خوشنودی که این روزها جهان و ذهنمون رو اشغال کرده چه حرفای جالبی داره:

یکی از دغدغه‌های هانا آرنت موضوع خشونت و اطاعت پذیری. بعد از جنگ دوم جهانی، وقتی آئشمن، مجری اصلی جنایت هولوکاست، گرفتار شد. هانا آرنت رفتار این آدم معمولی و خیلی مظلوم رو بررسی کرد تا بفهمه چطور از یه آدم به این سادگی خشونت هائی به اون وسعت سرزده. آرنت در جریان این تحقیقات به یک مفهوم جالب رسید: «پیش پا افتادگی جنایت». به این معنا که اگر آدم‌ها یه پروسه مشخصی رو طی کنن، خیلی راحت تبدیل به آئشمن میشن و جنایت تبدیل میشه به یه مسأله پیش پا افتاده و اونوقت یه استاد دانشگاه، یه بچه مهربون، یک زن آروم یه مرد رمانتیک یا یه پیرمرد خواستنی به راحتی میشه یه جانی تمام عیار!، نمونه عینی این ماجرا رو شما تو گوشه گوشه جهان دیروز و امروز می‌بینید و شاهد بوده یا هستید که چطور آدم‌های موجه در مصدر ناموجه ترین کارها قرار میگیرن و در کمال تعجب اون رو مرتکب می‌شن اما این اتفاق و مراحل اون چطور پیش میرن؟
نمونه مستند:

«گفته‌اند که، آئشمن، چنان خود را اخلاقمدار می‌دانست که کوچکترین فساد مالی در پرونده نداشت و در جریان دادگاه با افتخار می‌گفت: «من می‌توانستم يك يهودی، آشویتس را مجبور کنم مجانی به من عبری یاد بدهد اما من پول این کار را به او می‌دادم». آئشمن حتا به این فکر هم نکرده بود که اصولاً در این اخلاقمداری ویژه چه توضیحی برای زندانی کردن

آن یهودی و سپس سوزاندنش وجود داشته است. هیملر هم می‌گفت: «ما حتا يك سيگار يا يك مارك از زندانيان غصب نکردیم و وظیفه سنگین خود را بدون تباه کردن اخلاق انجام دادیم» (Eichmann and the Martha Gelhorn, «Private Conscience»: In The View from the Ground, p259).

طبق پژوهش‌های آرنت، اول از همه لازمه که شما نتوانید فکر کنید یا این که احساستون رو خوب بیان کنید. وقتی نتوانستید درست فکر کنید و احساستون هم سرکوب شد اولین چیزی که اتفاق می‌افته از دست رفتن توان همدلیه (empathie) اما چی چیزی می‌تونه باعث این وضعیت بشه؟

آرنت معتقده برای این که این وضعیت پیش بیاد ما نیازمند یک «اتوریته مشروع» هستیم یعنی ساختاری که از نظر ما ساختار منسجمی به نظر می‌رسه و جوازی که اون ساختار برای ارتکاب اعمال بهمون می‌ده، می‌تونه وجدان ما رو راحت و اراده ما رو مصمم کنه. برای مثال آگه به ما بگن: «مقدار کمی از ولتاژ برق رو به بدن فلان کس وصل کنید!» اگر تنها باشیم زیر بار نمی‌ریم اما اگر یه مؤسسه معتبر از ما بخواد و ما خودمون رو بین ۱۰۰۰ داوطلب ببینم حتا حاضریم دکمه برق فشار قوی رو هم بزنینم، چون امکان نداره در درستی یک سیستم پیشرفته با اون همه آدمی که قبولش کردن شک کنیم (آزمایش استتلی میلی‌گرم رو تو نت سرچ کنید).

به نظر آرنت، اون نهادی که می‌خواد ما فکر نکنیم و احساسات ناشی از همدلی رو بروز ندیم و کارش رو با اتوریته مشروع شروع می‌کنه، اینو در چند مرحله انجام می‌ده:

- ۱- در اولین قدم سعی می‌کنه تصویر یک انسان کامل و بی‌نقص رو به ما تلقین و اون رو الگوی ما معرفی کنه، بنابر این هر چیز واقعی از غرایز تا احساساتمون به عنوان گناه یا خیانت سرکوب می‌شه.
- ۲- مرز بین ما که می‌خواهیم انسان کامل و بی‌نقص باشیم با انسان ناقص و پرعیب و ایراد هر لحظه پررنگ تر می‌شه.
- ۳- نفرت ما از اون هائی که نمی‌خوان کامل باشن رفته رفته افزایش پیدا می‌کنه و همزمان پیوستگی بین ما کمالگراها که به عضویت این ساختار در اومدیم، بیشتر می‌شه تا حدی که یک طرف «ما» قرار می‌گیریم و یک طرف «اون» (خودی‌ها غیر خودی‌ها) و بی‌رحمی ما در حق اون‌ها شجاعت و پابندی به ایده انسان کامل تلقی می‌شه.
- ۴- حالا تلاش می‌شه کینه و بی‌رحمی و جنایت برای ما انسان‌های کمال‌گرا عادی بشه اما این عادی شدن نیاز به تقسیم کار داره

الف: افرادی که می‌تونن حضوری خشونت به خرج بدن و رابطه مستقیمی بین جسم و جنایت برقرار کنن.

ب: افراد نخبه شامل دانشگاهیان، مدیران، نخبگان و... که قادر به اعمال خشونت مستقیم نیستن (آدم کشان اداره نشین). ساختار توتالیتیر دسته اول رو با امکانات ساده راهی خط مقدم نزاع می‌کنه اما آدم‌های دسته دوم چی؟ برای این آدما از طریق «فاصله‌گذاری جسمانی با جنایت» و قراردادن اون‌ها در نظام عریض و طویل بوروکراتیک نوع بی‌حسی موضعی درست می‌کنه تا اصلاً نتونن بفهمن سخنانی که بیان می‌کنن مطلبی که می‌نویسن حرفی که می‌زنن یا امضایشون چطور در نهایت منجر به جنایت و خونریزی می‌شه و همه این کارها برای از بین بردن حس همدلی اوناست.

هانا آرنت با واکاوی این پروسه در واقع نشون داد که آلوده شدن دست آدم‌ها به جنایت چیز عجیبی نیست همچنان که گریه کردن آیشمن برای جوجه‌اش تو زندان و سوزاندن هزاران نفر در کوره‌های آدم‌سوزی از این منظر قابل فهم می‌شه.

برایند این پروسه فاشیسمه. به باور آرنت فاشیسم اوباش و نخبگان رو همزمان به‌کار می‌گیره. هانا آرنت در این باره (Origins of Totalitarianism) می‌گه: «فاشیسم هیچ حوزه خصوصی را در حیات و زندگی اجتماعی انسان

برنمی‌تابد و مقدمه‌ساز بروز جنبش‌های توتالیتزر می‌شود از ویژگی‌های مهم چنین شرایطی اتحاد «نخبگان و اوباش» است. جنبش‌های توتالیتزر نه تنها برای اوباش، برای نخبگان جامعه نیز سخت جاذبه دارند... نخبگان جنبش‌های توتالیتزر، صفات مشخص اوباش را دارا هستند و تجربه‌های گذشته نشان می‌دهد که اتحاد موقتی نخبگان با اوباش، بیشتر مبتنی بر این است که نخبگان با یک شمع راستین تماشاگر صحنه نابودی تشخص و فردیت به وسیله اوباش اند.

حالا شما با اطلاع از بیان ساده‌ای که برای توضیح نظرات هانا آرنت به کار بردم می‌تونید خیلی راحت درک کنید چطور یه مسیحی یا یهودی معتقد دست به فجیع‌ترین جنایت‌ها می‌زنه چطور یه مسلمان نمازخوان با لباس سفید و بوی عطر در قالب داعش، سر یک انسان رو از تن جدا می‌کنه یا چطور فلان مفتی یا واعظ با آن همه نزاکت و آرامش و نورانیت حرف هائی می‌زنه که برآیندش خون و خشونت یا فلان فرد تحصیل‌کرده در غرب یا شرق در مقام سخنران و پشت تریبون دانشگاه یا هرجای دیگه، عملاً تبدیل به آدمکش پشت‌میزنشین و همکار یک خط‌ممتد خشونت و سرکوب میشه.

کما این که منبعد خیلی راحت می‌تونید به نادانی افرادی بختید که فکر می‌کنن تکیه به مشخصه‌ها و مزیت‌های ایمانی و اخلاقی افراد، می‌تونه مانع از بروز فساد و تباهی و جنایت بشه و فراموش می‌کنن که جنایت‌های بزرگ محصول یک ساختار دقیق و حساب شده است؛ ساختاری که از امکانات مدرن بهره می‌بره و طی پروسه عادی‌سازی، جنایت رو پیش پا افتاده می‌کنه و مخوف‌ترین ساختارهای سیاسی رو شکل می‌ده.

منبع: کانال تلگرام نویسنده

یادداشت:

ما آگاهانه زبان گفتار نویسنده را به همان شکل گذاشتیم.

اداره پورتال-AA-AA